

Lewandowska Aleksandra, Leźnicki Marcin. Doping w sporcie jako problem etyczno-społeczny = Doping in sport as a problem ethical and social. *Journal of Education, Health and Sport*. 2016;6(7):548-555. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.59006>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/3719>
<https://pbn.nauka.gov.pl/sedno-webapp/works/739760>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 755 (23.12.2015).
755 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author (s) 2016;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland
Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 02.07.2016. Revised 25.07.2016. Accepted: 28.07.2016.

DOPING W SPORCIE JAKO PROBLEM ETYCZNO-SPOŁECZNY

DOPING IN SPORT AS A PROBLEM ETHICAL AND SOCIAL

Aleksandra Lewandowska

Katedra Studiów Miejskich i Rozwoju Regionalnego, Wydział Nauk o Ziemi
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

lewandowska.aleksa@gmail.com

Marcin Leźnicki

Zakład Etyki, Wydział Humanistyczny
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

lemahr@umk.pl

Streszczenie: Celem pracy jest omówienie zagadnienia dopingu stosowanego w sporcie w kontekście prawdopodobnych konsekwencji społecznych związanych z jego stosowaniem, jak również na płaszczyźnie biomedycznej związanej z dynamicznym rozwojem technologii biomedycznych w obszarze wzmocnień ludzkiego organizmu.

Poza analizą zagadnienia jakości „zdopingowanego sportu” w perspektywie rozstrzygnięć bioetycznych w tekście przywołane zostały statystyki ukazujące zastosowanie dopingu w sporcie, w ujęciu tak czasowym, jak również przestrzennym.

Słowa kluczowe: sport, doping, doping genetyczny, etyka w sporcie, jakość w sporcie.

Abstract: The article presents the issues of doping in sport used in the context of possible social consequences associated with its use, as well as at the level of biomedical related to the rapid development of biomedical technologies in area of human body enhancement.

In addition to the analysis of quality issues "sport enhancement" in the perspective of bioethical resolving, in the text refers to statistics showing the use of doping in sport, in terms both time as well as spatial.

Key words: sports, doping, gene doping, ethics in sport, quality in sport.

Wstęp

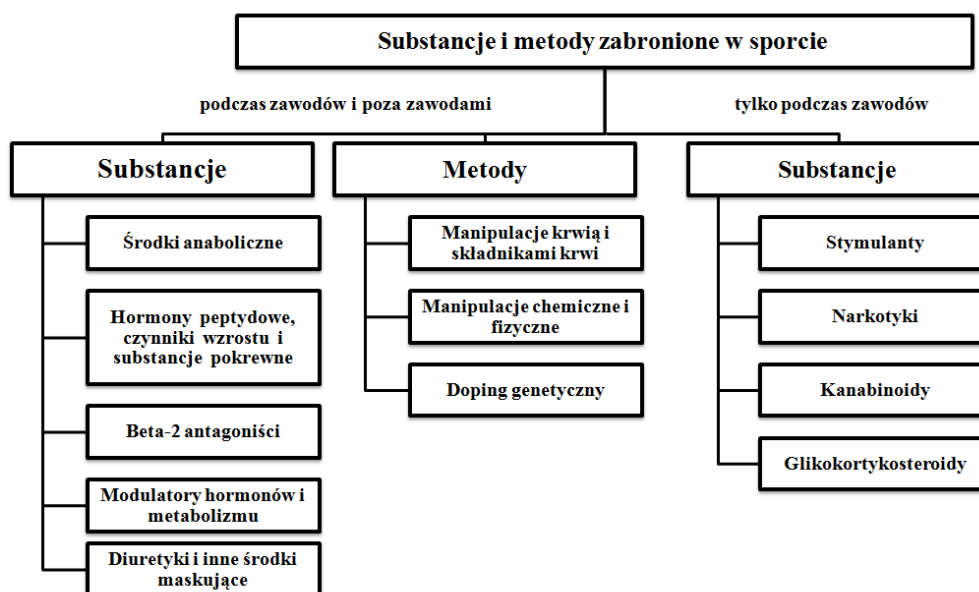
Współczesny świat za sprawą dynamicznego rozwoju technologii, w tym biotechnologii, dostarcza coraz to dalej idących możliwości poprawy ludzkiej kondycji fizycznej. Sama zaś dobra kondycja fizyczna stanowi wzorzec człowieka zdrowego i w istotny sposób wpływa na określenie jakości naszego życia. Należy wobec powyższego, to jest bazując na operacjonalizacji pojęcia „jakości życia” określić kategorie „jakość sportu”, która wyrażana jest w sensie zarówno subiektywnym (tj. jednostkowym), jak również obiektywnym (tj. wspólnotowym); cząstkowym (np. w kontekście jednej tylko dyscypliny sportu) oraz całościowym (tj. z punktu widzenia wszystkich dziedzin sportu) (por. Leźnicki 2011). Ponadto jakość sportu determinowana jest przez regulacje prawno-organizacyjne i definiowana przez sportowców. Oni zaś, coraz wyraźniej traktują uprawiane

dyscypliny sportu jak zawód, którego najlepsze wykonanie doping może stymulować, w konsekwencji zwiększając ludzką efektywność oraz wydolność. W tym też celu poszukuje się coraz to nowszych a przy tym wyspecjalizowanych biotechnologii służących wzmocnieniu ludzkiej sprawności oraz wytrzymałości, które niesie za sobą także interesujący nas doping¹. Z uwagi na niepoohamowany postęp w obszarze nauk biomedycznych i możliwości, które stosowanie różnych odmian doping (w tym m. in. genetycznego, czy chemiczno-farmakologicznego) implikuje należy poważnie się zastanowić nad możliwymi negatywnymi konsekwencjami jego stosowania, w tym choćby społeczno-ekonomicznymi, jak również etycznymi.

Celem niniejszej pracy jest przeanalizowanie zagadnienia doping w sporcie, pod kątem oferowanych „możliwości wzmocnieniowych” człowieka, w aspekcie z jednej strony rozwoju nauk biomedycznych, z drugiej natomiast wskazań społecznych stosowania doping. Ponadto w tekście omówiono zjawisko doping w Polsce i na świecie, by następnie wykazać dwa możliwe rozwiązania problemu doping sportowego. Po pierwsze zmianę paradygmatu jakości w sporcie i w niedalekiej przyszłości legalizację doping oraz możliwą dalszą walkę z dopingiem w sporcie zmierzającą do zaostrzenia przepisów antydopingowych.

Problem doping w Polsce i na świecie

Historia i wartościowanie, tak pozytywne, jak i negatywne zjawiska doping (w sporcie) sięga czasów starożytnych (por. Rewerski i Nazar 1995, Yesalis i Bahrke 2002, Moffat 2006, Müller 2010). Współcześnie jego usankcjonowaniem zajmuje się Światowa Agencja Antydopingowa (World Anti-Doping Agency, WADA), która formułuje przepisy antydopingowe stosowane zarówno przez międzynarodowe federacje sportowe, jak również przez organizatorów znaczących imprez sportowych, w tym m. in. igrzysk olimpijskich. W celu skuteczniejszej walki z substancjami zakazanymi WADA zaopiniowała listę środków, w tym metod zakazanych (por. ryc.1), która to jednak z uwagi na ciągły rozwój biomedycyny pozostaje otwarta i systematycznie jest uzupełniana o wciąż to nowe, pojawiające się na rynku towarów i usług stymulanty.

Ryc 1. Rodzaje substancji i metod zabronionych w sporcie

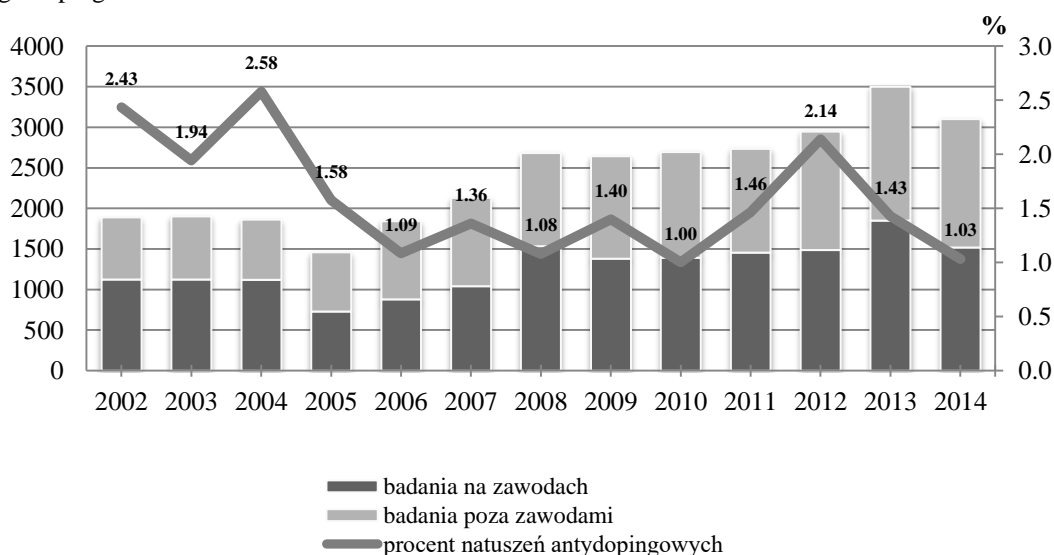
Źródło: opracowanie własne na podstawie Lista Substancji i Metod Zabronionych w 2016 r. Światowy Kodeks Antydopingowy

¹ Światowy Kodeks Antydopingowy określa doping, jako wystąpienie jednego lub więcej naruszeń regulaminu antydopingowego zawartego w artykułach od 2.1 do 2.8 Przepisów Antydopingowych, czyli: 2.1 obecność substancji zabronionej lub jej metabolitów, lub markerów w próbce fizjologicznej sportowca; 2.2 użycie lub próba użycia substancji zabronionej lub metody zabronionej; 2.3 Niewyrażenie zgody lub niezgłoszenie się bez ważnego uzasadnienia na pobranie próbki po powiadomieniu zgodnie z odpowiednimi przepisami antydopingowymi lub w inny sposób unikanie pobrania próbki; 2.4 naruszenie odpowiednich wymogów określających dostępność sportowca do kontroli poza zawodami, w tym nieprzedstawienie wymaganych informacji na temat miejsca pobytu oraz niepoddanie się ogłoszonym badaniom; 2.5 manipulowanie lub próba manipulowania jakąkolwiek częścią kontroli antydopingowej; 2.6 posiadanie substancji zabronionych lub metod zabronionych; 2.7 handel dowolną substancją zabronioną lub metodą zabronioną; 2.8 podanie lub próba podania zawodnikowi substancji zabronionej lub metody zabronionej, lub pomaganie, zachęcanie, ułatwianie, podżeganie, ukrywanie, lub każdy inny rodzaj współdziałania wiążący się z naruszeniem przepisów antydopingowych, lub próbą ich naruszenia (Błachnio, 2006:9).

Kompetencje WADA zostały jasno określone w 2003 za sprawą Światowego Kodeksu Antydopingowego, który to ponadto określił cele Światowego Programu Zwalczania Dopingu w Sporcie. Wśród fundamentalnych celów wymieniono *"ochronę podstawowego prawa sportowców do uczestnictwa w sporcie wolnym od dopingu a tym samym promowanie zdrowia, uczciwości i równości sportowców na całym świecie; zapewnienie zharmonizowanych, skoordynowanych i skutecznych programów wykrywania, zniechęcania i zapobiegania dopingowi na szczeblu międzynarodowym i krajowym"* (Kopff i Szmigielska 2007:137).

W Polsce uregulowania dotyczące dopingu mające charakter prawa powszechnego i obecne są w prawie od roku 1984. Na mocy ustawy o sporcie powoływana została ponadto Komisja do Zwalczania Dopingu w Sporcie (KdZDwS), której pierwszoplanowym celem było stworzenie wykazu substancji i metod zakazanych, kontrola antydopingowa prowadzona podczas trwania zawodów, jak i poza nimi, realizacja badań służących zwalczaniu dopingu w sporcie oraz wspieranie, opracowywanie i wdrażanie programów edukacyjno-szkoleniowych mających na celu zwalczanie dopingu w sporcie.

Analizując liczbę wykonanych badań wśród sportowców zarówno w trakcie zawodów, jak i poza nimi zauważyć można, że ich liczba w latach 2002-2014 systematycznie wzrastała, z 1890 badań przeprowadzonych w 2002 roku do 3100 w roku 2014 (por. ryc. 2). Śledząc ponadto skalę naruszeń antydopingowych w przeanalizowanych latach odnotować należy początkową tendencję spadkową w latach 2004-2006 a następnie wahnięcia wartość wskaźnika od 1,0% w 2010 roku do 2,14% w 2012 roku. Nadmienić jednak winniśmy, że co prawda udział naruszeń antydopingowych jest zmienny w poszczególnych latach, to metody dopingu są coraz bardziej wyrafinowane a stymulanty bardziej wyszukane. Tezę powyższą potwierdzają wyniki raportu KdZDwS z których jednoznacznie wynika, że o ile w 2014 roku w Polsce odnotowano mniej naruszeń antydopingowych (o 32%) niż w roku ubiegłym, to ich „ciężar” był zdecydowanie większy, ponieważ stosowane w tym okresie substancje zabronione nie należały do grupy, tzw. „miękkiego dopingu”, lecz zaliczono je do grupy, tzw. "twardego dopingu"².

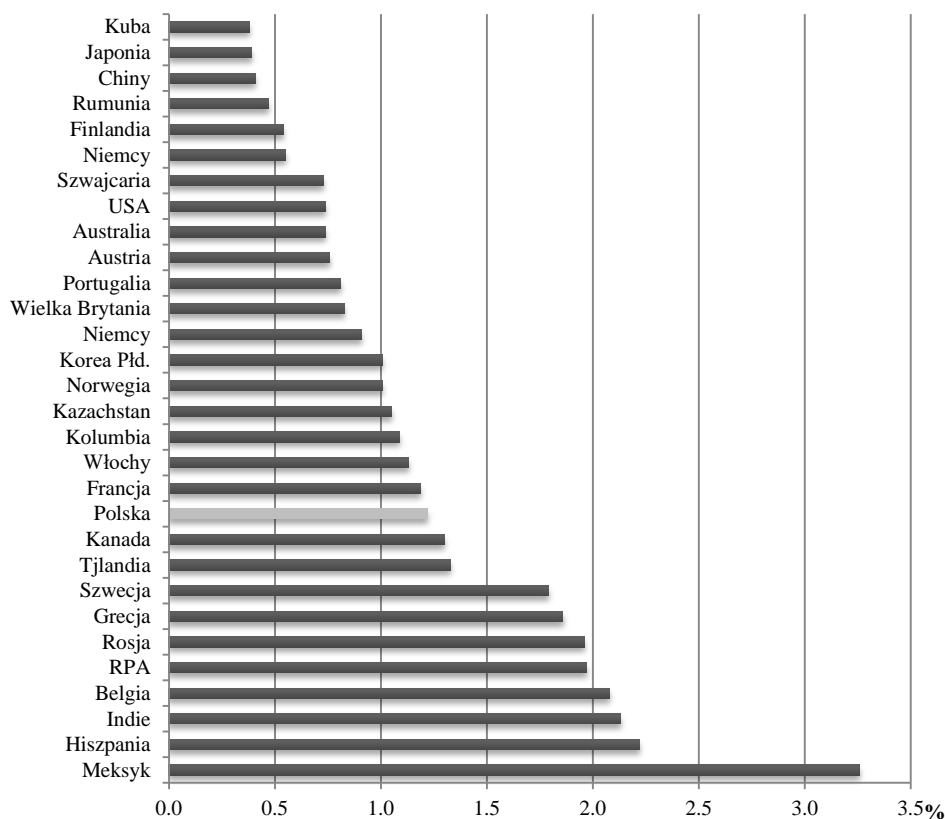
Ryc. 2 Liczba badań antydopingowych i procent naruszeń antydopingowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie KdZDwS Sprawozdanie za 2014 r.

Należy również zauważyć, że trudno jest porównywać ilość naruszeń przepisów antydopingowych według poszczególnych dyscyplin sportowych w poszczególnych latach, ponieważ liczba przeprowadzanych kontroli w danej dyscyplinie, co roku jest inna. Dlatego też niezwykle trudno jest jednoznacznie oszacować, czy w konkretnej dyscyplinie sportowej liczba naruszeń przepisów antydopingowych wrasta z roku na rok, maleje czy też utrzymuje się na stałym poziomie. Innym mankamentem przeprowadzanych przez Komisję Kontrolną postępowań jest to, że chociaż całościowa liczba przeprowadzonych kontroli we wszystkich dyscyplinach sportu może wydawać się duża, to nie jest ona imponująca, kiedy rozpatrujemy wybraną dyscyplinę sportu. Dla porównania, w 2014 roku liczba osób trenujących siatkówkę wynosiła blisko 90 tys. a liczba przeprowadzonych, w tym okresie badań wyniosła zaledwie 104, tenis trenowało ok. 14 tys. osób, z których jedynie 13 oddało próbkę moczu do analizy biochemicznej, natomiast karate uprawiało ok. 22 tys. a przebadano tylko 8 osób. Można oczywiście domniemywać, że są to dyscypliny sportowe nie obciążone ryzykiem dopingu, w tak dużym stopniu, jak np. podnoszenie ciężarów, kulturystyka, kolarstwo, czy lekkoatletyka, jednak założenie takie może być dalece zwodnicze, z uwagi m. in. na fakt, że wrywkowe i mało szczegółowe kontrole przeprowadzane również w pozostałych dyscyplinach sportu.

² czyli między innymi sterydy anaboliczno-androgenne.

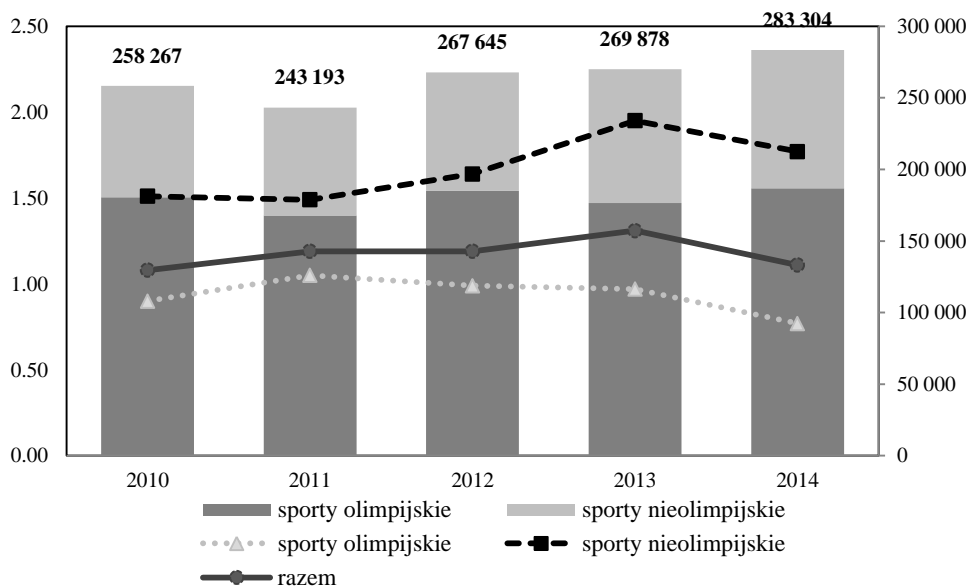
Poszerzając pole rozważań, o doping światowy podkreślić należy, że trudno jest wskazać regiony świata, w których dyskutowany proceder miałby szczególnie dominować, chociaż można wskazać państwa, w których ilość potwierdzonych naruszeń ustawy antydopingowej jest wyróżniający się, jak ma to miejsce w przypadku Meksyku, Hiszpanii, Indii, Belgii, RPA, Rosji, Grecji i Szwecji (por. ryc. 3). Polska w zestawieniu z pozostałymi krajami, zarówno starego, jak i nowego kontynentu plasuje się na stosunkowo wysokiej pozycji, tym bardziej jeśli weźmiemy pod uwagę, m. in. różnicę liczebności sportowców w Polsce w porównaniu do ilości sportowców szkolonych w Niemczech, czy chociażby w Wielkiej Brytanii.

Ryc. 3 Procent naruszeń antydopingowych na świecie w 2014r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WADA

Przenosząc powzięte w artykule rozważania na grunt dyscyplin sportowych, należy zauważyć, że zdecydowanie więcej substancji niedozwolonych odnotowano podczas badania sportowców uprawiających dyscypliny nieolimpijskie, pomimo faktu, iż wykonano tam mniej badań w celu wykrycia zabronionych substancji niż w sportach olimpijskich (por. ryc. 4).

Ryc. 4 Liczba przeprowadzanych badań antydopingowych i procent naruszeń antydopingowych na świecie w 2014r.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie WADA

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat ten wskaźnik stosowania dopingu dla wszystkich dyscyplin sportowych wahał się od 1,08% w 2010 roku do 1,11% w 2014 roku. Można zatem zauważyć, że ogólna tendencja pozostaje ponad wszelką wątpliwość wzrostowa. Sama zaś liczba przeprowadzonych badań antydopingowych, zarówno wśród dyscyplin olimpijskich, jak też nieolimpijskich, z roku na rok także rośnie (por. ryc. 4).

Wzmocnienia w sporcie – doping genetyczny

Wzmocnienia w sporcie mają dwojaki charakter, tzn. z jednej strony są to innowacje w zakresie sprzętu sportowego i odzieży sportowej, z drugiej zaś są one bezpośrednio związane z ulepszeniem określonych predyspozycji sportowych zawodnika, zmierzające do poprawy jego kondycji fizycznej (Murray 2008). Drugie z wymienionych wzmocnień znajdujących już dziś zastosowanie w kreowaniu sportu jakościowego generuje szereg wątpliwości, m. in. etyczno-prawnych, ponieważ wspomniane wzmocnienia mogą zostać bezpośrednio wykorzystane do ukierunkowanego reformowania i redefiniowania ciała ludzkiego.

W wielu dyscyplinach sportu wyraźnie widać podejmowane działania zmierzające do redefinicji ludzkiej cielesności. Ciało, w szczególności w sportach wyczynowych traktowane jest bardzo często, jako materiał czysto biologiczny, który można poddawać różnego rodzaju modyfikacjom, które mają na celu wzmocnienie, czy też udoskonalenie szeregu właściwości fizycznych człowieka. Jak zauważają Leźnicki, Lewandowska (2015), w obliczu dokonujących się w technonauce, w tym także technomedycynie dynamicznych przemian znaczna część ludzi (w tym też sportowców) uświadomiła sobie, że szereg parametrów funkcjonowania ludzkiego organizmu uznawanych, jak dotąd w rozpoznaniu medycznym za normalne a tym samym pozostających poza autentycznym zainteresowaniem medycznej kontroli można a co więcej należy poprawiać i ulepszać. Tym samym dochodzimy do kwestii wzmacniania wydajności fizycznej człowieka, jak też możliwości doskonalenia sportowego, które może polegać, bądź to na długotrwałym i systematycznym trenowaniu danej dyscypliny sportowej w celu zwiększenia fizycznej wydajności organizmu ludzkiego, bądź też zażywaniu zakazanych substancji (w tym dopingu) mających na celu wzmocnienie fizycznych predyspozycji zawodnika.

Bez wątpienia jedną z najbardziej dyskutowanych, aktualnych i innowacyjnych metod zwiększenia wydajności fizycznej i poprawy kondycji zdrowotnej człowieka stanowi doping genetyczny a ściślej wzmocnienia genetyczne. W literaturze przedmiotu poruszającej problem wzmocnień wyszczególnia się najczęściej trzy formy udoskonalania jednostki ludzkiej, tj. fizyczne, które polegają na ulepszeniu pewnych właściwości fizycznych człowieka, jak np. wzrostu, masy mięśniowej, czy czasookresu życia; intelektualne – dotyczące podwyższenia poziomu inteligencji, czy choćby mające na celu zwiększenie zdolności pamięciowych oraz behawioralne – służące, m. in. eliminacji agresji i wypracowaniu spokojniejszego usposobienia u ludzi (zob. Chyrowicz 2004, Mc Connell 2011, Leźnicki Lewandowska 2013). Jako przykład wzmocnień genetycznych podaje się zazwyczaj terapie genowe stanowiące doskonały przykład manipulacji na genach pacjentów poddanych przywołanym terapiom genowym (Wells 2008). Zabieg zachodzi w następstwie wprowadzania obcych kwasów nukleinowych do komórek, tak aby pobudzić komórki do produkcji białka

kodowanego przez gen implementowany, bądź też hamować, czy też modulować ekspresję genów (por. Mulliga 1993, Verma i Somia 1997).

W świecie sportu zasadniczą część debata dotyczy dopuszczalności oraz konsekwencji wpływających z zastosowania terapii somatycznych implementowanych sportowcom, z kolei drugi typ terapii genetycznej, tj. terapia linii zarodkowej jest wciąż odległa, chociaż wzbudza niegasnące kontrowersje. Dzieje się tak dlatego, że teoretycznie jest ona możliwa do realizacji, zaś w jej wyniku można byłoby stworzyć człowieka o ściśle określonych i pożądanym cechach genetycznych, w tym też projektować sportowców „skazanych na sukces sportowy” (Schneider 2005). Jako przykład somatycznej terapii genowej mającej zastosowanie u sportowców, można podać modyfikację komórkową skutkującą wytwarzaniem większej dawki testosteronu, aniżeli ma to miejsce w stanie naturalnym (Tuckler 2008).

Wśród innych przykładów dopingowania genetycznego wymienia się, m.in.:

- erytropoetynę (EPO) - silny hormon zwiększający ilość erytrocytów, zapewniający lepsze ukrwienie mięśni;
- insulinopodobny czynnik wzrostu (IGF-1), mechaniczny czynnik wzrostu (MGF) i miostatynę - mogące zwiększyć masę mięśni oraz wywołać wzrost określonego narządu;
- czynnik wzrostu śródbłonna naczyń (VEGF), który powodujący lepsze ukrwienie i wzrost ilości dostarczanego tlenu, jak również innych produktów odżywczych do mięśni, serca i płuc, tym samym obniżając próg zmęczenia;
- endorfiny i enkefaliny wydzielające endogenne peptydy przeciwbólowe (por. Martinek i wsp. 2000, Haisma 2004, Unal i Ozer Unal 2004, Chorostowski 2005, Cieszczyk i wsp. 2009).

Wpływ dopingowania genetycznego na cały organizm jest znaczny, bowiem wprowadzane hormony mogą oddziaływać kompleksowo na najróżniejsze komórki. Ryzyko związane z tego rodzaju dopingiem jest zatem dwojakiego rodzaju. Po pierwsze, związane jest z dyskutowaną jakością wprowadzanego materiału biologicznego i jego dostawą oraz procedurą wykonania tej metody, po drugie zaś z niekontrolowaną ekspresją genów (Wells 2008). Niebezpieczeństwo związane z zastosowaniem metody modyfikacyjno-wzmocnieniowej zwiększa się z uwagi na jej nielegalny charakter, wymuszający niejako przeprowadzanie jej nierzadko w warunkach pozaszpitalnych, gdzie z kolei bardzo trudno jest kontrolować jakość zastosowanego materiału biologicznego (Chorostowski 2005).

W kontekście dopuszczalności zastosowania dopingowania genetycznego na plan pierwszy wysuwa się często polemika nad terminologią używaną w dyskusji poświęconej zagadnieniu terapii, jak również wzmocnień. Bardzo szybko okazuje się również, że samo nazewnictwo determinuje pejoratywne podejście do omawianego w tekście zagadnienia dopingowania, co z kolei wynika z faktu, iż za dobrą uznaje się „terapię, zaś „wzmocnienie” stanowią przykład praktyki wątpliwej i podejrzanej (Murray 2008). Trudno jest jednak wyznaczyć, jak suponuje cytowany w tekście Murray zdecydowaną granicę pomiędzy przywołanymi terminami a także procesami, które bardzo często zacierają się i przenikają ze sobą. Samo bowiem stwierdzenie, że niektóre środki zwiększają wydajność nie jest jeszcze wystarczająca by uznać je za dobre, bądź też złe, albowiem najważniejszy jest kontekst (Murray 2008). Ten zaś zostanie omówiony poniżej.

Spoleczno-etyczny kontekst dopingowania sportowego

Wspomniany już powyżej Światowy Kodeks Antydopingowy, nie tylko określa restrykcyjne przepisy antydopingowe, ale również dąży do rozwoju sportu podkreślając przy tym edukacyjną rolę programów mających na celu zwalczanie dopingowania w sporcie, wspólnie z promocją wartości w sporcie. Przykładem programów promujących sport jest, m. in. „duch sportu”, utożsamiany z (...) *esencją Olimpizmu [oraz] odzwierciedleniem prawdy. Duch sportu jest [zatem] świętowaniem ducha człowieka, ciała i umysłu(...)*” (WADA 2009:9). Wśród wartości, które są egzemplifikacją „ducha sportu” wymienia się, m. in. uczciwość i zdrowie, jak również zasadę fair play, zabawę i radość, poświęcenie i zaangażowanie, szacunek dla reguł i prawa, jak również dla samego siebie i innych sportowców, a także odwagę, wspólnotowość i solidarność. Widać zatem wyraźnie, że zażywanie substancji zakazanych tudzież stosowanie metod wspomagających jest na wskroś sprzeczne z aksjologią i etyką sportu. Jednak nie wszyscy są tego zdania. Między innymi Savulescu i wsp.(2004) w swojej pracy postuluje, ażeby zalegalizować doping.

Stosowanie dopingowania wiąże się nie tylko z przestrzeganiem określonych reguł i zasad, a tym samym z negacją wszystkich wartości sportowych. Najczęściej podkreślaną negatywną konsekwencją dopingowania jest wpływ substancji i metod dopingowych na zdrowie zawodnika. W literaturze przedmiotu, przytacza się szereg skutków ubocznych stosowania dopingowania, w tym uzależnienia, depresję, zaburzenia termoregulacji, arytmie serca, nadciśnienie tętnicze, czy też niewydolność wielonarządową oraz nowotwory (por. Pärssinen i Seppälä, 2002, Kayser i Smith 2008, Lentillon-Kaestner i wsp. 2012). Negatywne konsekwencje dopingowania mają się jednak często nijak do jednego z kluczowych celów sportu, jakim jest utrzymanie oraz poprawa zdrowia, jak też pełnowartościowe spędzanie wolnego czasu.

Dodatkowo na szczeblu wspólnotowym sport powinien wzbogacać relacje społeczne i rozwijać zasadę *fair play*. Stosowanie środków dopingowych burzy tym samym swoisty ład społeczny a przez to jest podstawą do

tworzenia nierówności w świecie sportowym. Z kolei działania antydopingowe pomagają wyrównać szanse pomiędzy zawodnikami, choćby tylko na poziomie biologicznym.

Wśród badaczy zagadnienia sportu panuje zgodne przekonanie, co do tego że zadaniem sportu i uprawiających go zawodników jest dostarczanie ludziom wrażeń i wzbudzanie emocji. Na tych z kolei wywierana jest presja, ze strony m. in. władz sportowych, trenerów, jak również członków danego zespołu a wreszcie rządnych emocji kibiców, których rosnących oczekiwań nie da się kontrolować, ani ograniczać. Stąd też każdy sportowiec powinien mieć zapewnioną odpowiednią pomoc psychologiczną dającą jasne wskazanie, jak radzić sobie z narastającymi oczekiwaniami, presją i naciskami społecznymi. Do powyższego dodać należy również zgubny wpływ reklamy konsumenckiej zamieszczonej, m. in. w telewizji oraz internecie, która nazbyt często prezentuje fałszywe, pseudonaukowe i niekompletne informacje na temat konsekwencji stosowania dopingu (Chrostowski 2000).

Zawodnicy częstokroć „włączani są” również w utarty i dalece uproszczony schemat myślenia o stosowaniu dopingu. Ten zaś zakłada, że skoro inni/wszyscy sportowcy zażywają środki zabronione, dzięki którym osiągają lepsze wyniki niż zawodnicy, którzy ich nie stosują a ponadto udaje im się skutecznie unikać kontroli antydopingowej, to niezażywający „środków wspomagających” zawodnicy powinni zacząć je również stosować. Pojawia się zatem problem nieuczciwej rywalizacji, jako wypadkowej błędnego myślenia, że najlepsze wyniki w sporcie można osiągnąć tylko i wyłącznie dzięki stosowanemu dopingowi nie zaś intensywnej pracy. W tego rodzaju myśleniu, szczególnie wyraźnie uwidaczniają się niedomogi w wychowaniu i edukacji fizycznej, formułowanych kiedyś w duchu wartości moralnych, jak braterstwo, honor, przyjaźń, równość, odpowiedzialność, czy uczciwość. Swoistego rodzaju dehumanizacja sportu doprowadziła do relatywizacji zachowań sportowych, w tym, uznawaną za moralną akceptację doping. Wobec powyższych uwag można a nawet należy postulować powrót do rzetelnej edukacji sportowej, gdyż *"sport nie jest do pomyślenia poza humanizmem i nieskazitelnością etyczną, jest tym nieodłącznym składnikiem kultury humanistycznej, który posiada wartość perfekcjonistyczną (doskonałość) sam w sobie i sam dla siebie, czyli że posiada sam przez się najwyższy wymiar wychowawczy. Kto uprawia bowiem sport jako wartość autoteliczną (jako wartość samą w sobie), podejmuje tym samym największy wysiłek samowychowawczy; przewyższanie siebie, swoich słabości, dochodzenie w podjętym trudzie do perfekcji"* (Wolszczyń 1993: 9). Kluczowym elementem właściwie rozumianego sportu winien być zatem wysiłek i trud wkładany w osiągnięcie upragnionego celu sportowego, a nie pójście na skróty. Doping, co warto na koniec zauważyć został zastosowany nie przez silnych, lecz słabszych, ale operatywnych sportowców, którzy w szybki i łatwy sposób chcieli bez względu na poniesiony koszt osiągnąć, jak najlepsze wyniki, co w konsekwencji doprowadziło do patologizacji sportu, jak również do widocznej coraz bardziej brutalizacji życia sportowego.

Podsumowanie

Reasumując powyższe rozważania, jako wyjście z zaistniałej sytuacji wskazuje się dwa zasadnicze rozwiązania a mianowicie legalizację doping oraz dalszą, bardziej skuteczną walką z dopingiem. Nadmienić jednak należy, że chociaż zwolenników, tak pierwszego, jak i drugiego rozwiązania jest wielu, to w kontekście wspomnianego w tekście postępu biotechnologicznego wciąż poszukuje się coraz to lepszych metod zwiększania sprawności ludzkiego organizmu. Można równocześnie przypuszczać, że skoro obciążony licznymi ograniczeniami „naturalny” organizm ludzki nie będzie zdolny do „bicia kolejnych” rekordów, to pojawi się pokusa zastosowania doping, w miejsce choćby i najbardziej innowacyjnego treningu. Jako rozwiązanie zaistniałej trudności wskazuje się, z jednej strony potrzebę wprowadzenia nowego jakościowo sportu, jako sportu opartego na doping, wolnego od moralizatorskich wskazań, wszak dostarczającego kibicom wyczekiwanych przeżyć oraz emocji, z drugiej zaś odwrót od sportu zdopingowanego na rzecz autentycznych przeżyć sportowych i odrodzenia ducha sportu, czemu służyć powinna społeczna edukacja z zakresu etyki sportu.

Bibliografia

- Błachnio D. [i inni], (2006) *Doping zabija sport: skutki i przeciwdziałanie*, WTL, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2006.
- Chrostowski K. (2000) Nowe zagrożenia dopingowe – odżywki zawierające prekursorzy testosteronu, *Sport Wyczynowy*, 3/4.
- Chrostowski K., (2005) Gene doping - a new threat in sport, *Sport Wyczynowy*, 9/10, 91-99.
- Chyrowicz B. (2004) Spór o poprawianie ludzkiej natury, [w:] *Etyka i technika w poszukiwaniu ludzkiej doskonałości*, pod red. B. Chyrowicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin, 47-61.
- Cieszczyk P., Maciejewska A., Sawczuk M. (2009) Gene doping in modern sport, *Biology of Exercise*, 5/1, 5-14
- Haisma H.J. (2004) *Gene doping. Topical publication*, Netherlands Centre for doping affairs, Utrecht.
- Kaysers, B., Smith, A. C. (2008). Globalisation of anti-doping: the reverse side of the medal, *BMJ*, 337, 85-87.

- Komisja do Zwalczenia Dopingu w Sporcie, SPRAWOZDANIE z działalności Komisji do Zwalczenia Dopingu w Sporcie za okres od dnia 1 stycznia do 31 grudnia 2014r., <http://www.antydoping.pl/upload/2014/Sprawozdanie%20z%20dzialalnoci%20Komisji%20do%20Zwalczania%20Dopingu%20w%20Sporcie%20za%202014%20r.pdf>, (dostęp: 12.01.2016).
- Kopff B., Szmigielska K. (2007) Przeciwdziałanie dopingowi w sporcie [w:] Dozwolone i niedozwolone wspomaganie zdolności wysiłkowych człowieka, prod red. A. Jagier, Polskie Towarzystwo Medycyny Sportowej, Łódź, 137-156.
- Lentillon-Kaestner V., Hagger M. S., Hardcastle S., (2012) Health and doping in elite-level cycling, *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 22/5, 596-606.
- Leźnicki M. (2011) Jakość jako przedmiot badań naukowych i refleksji pozanaukowej, [w:] *Zasady kształtowania postaw sprzyjających wdrażaniu zrównoważonego rozwoju*, pod red. W. Tyburskiego, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 197-231.
- Leźnicki M., Lewandowska, A. (2013) Biomedycyzacja a genetyczne udoskonalanie człowieka w kontekście analiz bioetycznych, *Acta Universitatis Lodziansis. Folia Sociologica*, 45, 113-129.
- Leźnicki M., Lewandowska A. (2015), Wzmacnianie ludzkiego ciała z wykorzystaniem operacji plastycznych – kontekst społeczno-etyczny, *Etyka*, (w druku).
- Martinek V., Fu F.H., Huard J. (2000) Gene therapy and tissue engineering in sport medicine, *Physician and Sports Medicine*, 2/28, 34-51.
- Mc Connell T. (2011) Genetic intervention and the parent-child relationship, *Genomics, Society and Policy*, 6/3, 1-14.
- Moffat A. C. (2006) History of doping in sport, *Sport and Exercise Medicine for Pharmacists*, 219.
- Mulligan R. C. (1993), The basic science of gene therapy, *Science*, 260/5110, 926-932.
- Müller R. K. (2010) History of doping and doping control [w:] *Doping in Sports: Biochemical Principles, Effects and Analysis*, Springer Berlin Heidelberg, 1-23.
- Murray T. H. (2008) Sports Enhancement [w:] *From Birth to Death and Bench to Clinic The Hastings Center Bioethics Briefing Book for Journalists, Policymakers and Campaigns*, M. Crowley (ed.), Garrison, NY: The Hastings Center, 153-158.
- Pärssinen M., Seppälä T. (2002) Steroid use and long-term health risks in former athletes, *Sports Medicine*, 32/2, 83-94.
- Rewerski W., Nazar K. (1995), *Doping*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa.
- Savulescu, J., Foddy B., Clayton M. (2004) Why we should allow performance enhancing drugs in sport”, *British journal of sports medicine*, 38/6, 666-670.
- Schjerling P. (2005), The basics of gene doping [w:] *Genetic technology and sport - ethical questions*, Tamburrini C, Tännsjö T (ed.), Abingdon, Routledge, p. 19-31.
- Schneider A. J. (2005) Genetic enhancement of athletic performance, [w:] *Genetic technology and sport - ethical questions*, Tamburrini C, Tännsjö T (ed.), Abingdon and New York: Routledge, p. 32-41.
- Tucker P., (2008) Genetic Ethics and Superbabies, *The Futurist*, 42/1, 18.
- Unal M., Ozer Unal D. (2004) Gene doping in sports, *Sports Medicine*, 34/6. 357-362.
- Wells D. J. (2008) Gene doping: the hype and the reality, *British journal of pharmacology*, 154/3, 623-631.
- Wołoszyn S. (1993), O wychowaniu w sporcie [w:] *Wychowawcze aspekty sportu*, por red. Z. Dziubińskiego, Warszawa, 19.
- World Anti-Doping Agency, <https://www.wada-ama.org/>, (dostęp: 20.01.2016).
- World Anti-Doping Agency, Światowy Kodeks Antydopingowy, http://www.antydoping.pl/plik/2009/File/2009/01/kodeks_wada_2009.pdf, (dostęp: 22.01.2016).
- World Anti-Doping Agency, Lista Substancji i Metod Zabronionych w 2016 r. Światowy Kodeks Antydopingowy, <http://www.antydoping.pl/upload/2015/Lista%20substancji%20i%20metod%20zabronionych%202016.pdf> (dostęp: 28.01.2016).
- Verma I. M., Somia N. (1997) Gene therapy-promises, problems and prospects, *Nature*, 389/6648, 239-242.
- Yesalis C. E., Bahrke, M. S., (2002), History of doping in sport, *International sports studies*, 24/1, 42-76.